

Contraspionajul militar împotriva României desfășurat de Direcția gubernială a Corpului Independent de jandarmi din Basarabia

Military counterespionage against Romania executed by the directorate of the independent gendarme corps from Bessarabia

Lector univ.dr. Artur LEȘCU*

*Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Republica Moldova

Abstract

Imperiul Rus, cu tradiții imperiale seculare, se baza pe forța militară, în componența căreia un rol însemnat îi reveneau străngerii de informații despre adversari și luptei cu spionajul străin din interiorul țării. În baza unui amplu material istoriografic inedit, acumulat în urma cercetărilor din Arhiva Națională a Republicii Moldova, se prezintă o analiză a activității și rezultatelor obținute de către serviciile ruse de contrainformații, mai exact de către Corpul Independent de jandarmi, reprezentat de Direcția gubernială a Corpului Independent de jandarmi din Basarabia, în contracararea presupuselor activități ale spionajului militar român în Imperiul Rus. Studiul face parte dintr-o lucrare mai amplă, consacrată activității Corpului Independent de jandarmi din Basarabia, a cărui activitate, din punct de vedere militar, era îndreptată în mare parte împotriva României.

The Russian Empire, with centuries-old imperial traditions, was based on military force, in which a significant role was played by the accumulation of information about opponents and the fight against foreign espionage inside the country. Based on a substantial collection of original historiographical material amassed through research in the National Archive of the Republic of Moldova, the author provides an analysis of the activity and results achieved by the Russian counterintelligence services. This work was conducted by the Independent Corps of Gendarmes, specifically represented by the Directorate of the Independent Corps of Gendarmes from Bessarabia, against the alleged activities of Romanian military espionage in the Russian Empire. The study is part of a larger work, devoted to the activity of the Independent Corps of Gendarmes from Bessarabia, whose activity, from a military point of view, was mostly directed against Romania.

Cuvinte-cheie:

servicii secrete; Imperiul Rus; servicii de informații; contraspionaj; Basarabia; agent secret; arest.

Keywords:

secret services; Russian Empire; intelligence services; espionage; counterespionage.

Info articol

Primit: 13 octombrie 2023; Evaluat: 26 octombrie 2023; Acceptat: 26 octombrie 2023; Disponibil online: 12 ianuarie 2024

Citare: Leșcu, A. 2023. „Contraspionajul militar împotriva României desfășurat de Direcția gubernială a Corpului Independent de jandarmi din Basarabia”. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 12(4): 31-38. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-23-43>

De la începuturile sale, Direcția gubernială a Corpului Independent de jandarmi din Basarabia era preocupată de combaterea influenței României în regiune și de interceptarea activității serviciilor secrete române în culegerea de informații cu caracter militar din zona sa de răspundere, activități care pot fi raportate ca cele de *contraspionaj*. Pentru a interzice pătrunderea spionilor români în zonele securizate, Instrucțiunea elaborată pentru Corpul de jandarmi, din 5 iunie 1882, interzicea accesul străinilor și instaura un regim de pază sporită a cetăților Hotin și Tighina (Bender), pe căile ferate de pe întreg teritoriul Basarabiei, cu infrastructura aferentă – poduri, stații, tuneluri, viaducte, depouri, drumuri adiacente și altele ([ANRM](#), F. 297, inv. 1, d. 4, 28 verso). Corpul de jandarmi era însărcinat cu întocmirea unor liste cu persoane de cetățenie străină care locuiau în teritoriile limitrofe hotarului cu România, în adâncime de aproximativ 50 km, sau de-a lungul căii ferate Chișinău-Ungheni, în adâncime până la 10 km, sau în jurul cetății Tighina (Bender), pe o rază de 25 km ([Ibidem](#), 55 verso), iar în cazul în care ar fi fost suspectați de acte de spionaj, aceștia urmau să facă obiectul unei supravegheri secrete.

Prima acțiune de ordin operativ împotriva unei presupuse încercări de spionaj din partea României a avut loc în octombrie 1883. La 5 octombrie 1883, consulul rus din Iași îl anunța pe șeful Direcției guberniale a Corpului de jandarmi, colonelul Ianov, că, în Rusia, au fost trimiși doi spioni, Alexandru Sdrobici și Petru Argentoianu, cu misiunea de a studia, din punct de vedere militar, raioanele limitrofe frontierei de stat ([ANRM](#), F. 297, inv. 1, d. 15, 118). Ambii au trecut frontiera prin punctul vamal Ungheni, de unde au continuat călătoria spre Bălți, fiind urmăriți de agenții Direcției de jandarmi. La Bălți ei s-au oprit la hotelul lui Bancic, unde au avut întâlniri cu Adolf Poizner și Anastasie Carp ([Ibidem](#), 133 verso). În urma investigației operative, s-a constatat că atât Adolf Poizner, cât și Anastasie Carp sunt cetățeni români, ambii foști ofițeri de carieră ai armatei române. Adolf Poizner îndeplinea în Basarabia funcția de administrator al domeniilor din satul Baroncea ale mănăstirii Sf. Spiridon din Iași, dar, totodată, în caz de necesitate, se deplasa la manevrele desfășurate de armata română. Anastasie Carp, la rândul său, era ofițer în rezervă și arenda pământ în satul Ustia, Glodeni. Ambii, după părerea jandarmilor, erau capabili să transmită informații cu caracter militar, transpuse pe hartă ([Ibidem](#), 134). Problema jandarmilor o constituia faptul că ei nu fuseseră prinși în flagrant și împotriva celor patru nu se acumulaseră probe incriminatorii; acest lucru i-a permis lui Alexandru Sdrobici și Petru Argentoianu ca, la 10 octombrie 1883, să se reîntoarcă în România. Direcția gubernială de jandarmi nu dramatiza situația în acest caz concret, deoarece, așa după cum raporta eșalonului superior, Rusia era cutreierată în lung și lat, în mod oficial, de ofițeri români din serviciul de remontă, însărcinați cu procurarea cailor pentru armata română, care aveau toate posibilitățile de a studia nestingheriți potențialul militar al Rusiei în ținuturile pe unde se deplasau ([Ibidem](#), 134 verso).

Alt caz a avut loc în 1885. Înainte de Războiul de Independență, pe teritoriul Basarabiei s-au adunat câteva sute de dezertori români care, la 3 martie 1876, au fost deportați în guberniile Astrahan, Vologda, Samara și Ufa. În 1885, guvernul le-a permis acestor foști dezertori să părăsească locurile inițiale de reședință și să-și

aleagă alte locuri de domiciliu. Nu a fost de mirare că majoritatea au ales Basarabia, dintre care 452 s-au stabilit în ținutul Ismail, recent retrocedat Imperiului Rus și unde era păstrată legislația românească. Din observațiile jandarmilor din localitate, foarte mulți dintre acești repatriați au pregătire militară și se comportă suspect, iar 92 dintre ei au dispărut și nu pot fi găsiți. Ținând cont de cele relatate, Direcția gubernială a Corpului de jandarmi din Basarabia, prin adresa din 30 septembrie 1890, înaintată Ministerului de Interne, propunea ca aceste persoane să fie din nou deportate într-unul dintre cele patru guvernăminte îndepărtate ale imperiului. Oficialii din Minister nu erau așa de cruzi precum cei din Chișinău și au permis rămânerea acestora în Basarabia, dar în afara zonei de securitate de 50 km de-a lungul frontierei de stat cu România ([ANRM](#), F. 297, inv. 1, d. 4, 77).

Mari bătaii de cap aveau jandarmii, care, în paralel, erau responsabili și de aplicarea măsurilor de contraspionaj, cu verificarea detaliată a excursioniștilor veniți din România. Astfel, în ziua de 5 iunie 1911, la Ismail a sosit un vas cu 250 de excursioniști din România, majoritatea funcționari și profesori din Tulcea, cu soțiile, dar printre aceștia se numărau și trei ofițeri. Ajutorul șefului Direcției guberniale a Corpului de jandarmi din Ismail, locotenent-colonelul M. Afanasiev, fără a-și consulta superiorii, a permis intrarea vasului în portul Ismail și debarcarea turiștilor ([ANRM](#), F. 297, inv. 1, d. 155, 196). Excursia s-a desfășurat fără incidente, excursioniștii au fost întâmpinați la debarcader de notabilitățile orașului, au vizitat locurile istorice ale urbei. La ora 19.00, în acordurile imnului național român, vaporul cu turiști s-a înapoiat în țară ([Ibidem](#), 200). Ancheta internă, desfășurată în cadrul Direcției, a constatat că, în acest caz, nu s-au săvârșit încălcări ale legislației ruse, toți excursioniștii au vizitat Ismailul pe baza certificatelor de trecere a frontierei de stat și pe baza listei aprobate de consulatul rus din Galați, iar în legătură cu sosirea excursioniștilor, locotenent-colonelul M. Afanasiev a raportat, personal, la 11 iunie 1911, șefului Direcției, pe durata aflării acestuia la Ismail ([Ibidem](#), 209).

La 24 iunie în același an, a avut loc a doua excursie, la care au participat 486 de persoane, printre care nu a fost observat niciun ofițer. Totuși, pentru orice eventualitate, excursioniștii au făcut obiectul unei urmăriri secrete, în cursul căreia nu au fost identificate tentative de spionaj, excursia având caracter de agrement ([Ibidem](#), 210). Ultima călătorie a turiștilor români a avut loc la 18 iunie 1914, când un grup, alcătuit din 400 de persoane, a plecat din Galați spre Odesa, unde au stat câteva zile, și la 22 iunie s-au întors la Galați. Din raportul locotenent-colonelului M. Afanasiev, care a supravegheat excursia, pe timpul șederii românilor pe pământ rusesc nu a fost observat nimic suspect, printre excursioniști nefiind niciun militar ([ANRM](#), F. 297, inv. 1, d. 284, 4).

Evident că nu excursiile turiștilor veniți din România erau în centrul preocupărilor jandarmilor, ci lucruri mult mai serioase, cum ar fi cazul pictorului Constantin Manoliu, suspectat de activități de spionaj în folosul României. Constantin Manoliu era cetățean român, cu studii la Școala de pictură din București și la Colegiul comercial din Iași. În martie 1911 el a venit în Basarabia pentru a se

specializa în arta religioasă și pentru a contracta comenzi de icoane destinate bisericilor aflate în construcție. După mai multe căutări, la 10 septembrie 1911, a obținut o comandă de a picta icoane în biserica aflată în construcție în localitatea Novoselița, situată la hotarul cu Austro-Ungaria (ANRM, F. 297, inv. 1, d. 158, 2). În scurt timp, polițistul din localitate l-a suspectat pe Constantin Manoliu că se ascunde sub masca unui pictor, dar în realitate, este un spion român, fapt despre care a raportat la Kiev locotenent-colonelului Belevțev, care se ocupa de serviciul de contraspionaj. Interesante sunt argumentele locotenent-colonelului Belevțev în susținerea constatării polițistului: stil de viață trândav, relații cu persoane suspecte care locuiau în proximitatea frontierei de stat, printre care se numărau preotul din localitate, șeful stației de cale ferată, șeful poștei, plus moldoveni din localitate. Toate acestea, în opinia oficialului din Kiev, erau indicii clare că Constantin Manoliu era spion român (Ibidem, 7). Polițistul a fost și mai explicit când l-a caracterizat pe C. Manoliu, absolvent al Școlii de pictură din București cu stagiu de specializare la Paris, ca fiind un pictor fără valoare care avea cunoștințe elementare despre artă (Ibidem, 13 verso). Din raportul polițistului, reieșea că acesta avea, se pare, studii finalizate la Academia de Pictură din St. Petersburg și numai o soartă nemiloasă îl făcuse polițist la Novoselița. Pentru a clarifica situația, la 24 ianuarie 1912 dosarul privind presupusa activitate de spionaj a lui Constantin Manoliu este transferat șefului Direcției guberniale al Corpului de jandarmi din Basarabia, colonel C. Nordberg (Ibidem, 15). Ancheta, desfășurată de ofițerii Direcției guberniale de jandarmi, nu a găsit în activitatea lui C. Manoliu nicio faptă care să confirme activitatea sa de spionaj în favoarea României și necesitatea de a fi expulzat din Imperiul Rus (Ibidem, 23). Totuși, pentru orice eventualitate, asupra sa a fost instituită supravegherea secretă, ale cărei rezultate nu sunt cunoscute.

Un caz asemănător a avut loc în 1913, când, pentru activitate de spionaj în favoarea României, a fost acuzat cetățeanul român Dimitrie Sandu. Acesta, născut în 1876, la Galați, era căsătorit, tată a 7 copii, de profesie fotograf, aflat în căutarea unui câștig mai bun. În 1911, se mutase cu familia la Chișinău, unde a semnat contracte cu atelierelor fotografice ale lui Rembrandt și Shvarzman pentru preluarea comenzilor în provincie privind mărirea pozelor de pe fotografii (ANRM, F. 297, inv. 1, d. 232). În acest scop călătorea prin Basarabia în căutarea comenzilor, care puteau veni numai din partea persoanelor înstărite, inclusiv militari. În timpul preluării comenzii pentru mărirea fotografiilor ofițerilor Brigăzii 14 Artilerie, în convorbirile purtate cu ofițerii a dat dovadă de cunoștințe bune în domeniul istoriei militare și artileriei (Ibidem, 9), fapt ce a îngrijorat autoritățile locale, acestea suspectându-l că ar fi spion militar român, care, sub pretextul colectării comenzilor, călătorește prin Basarabia și studiază infrastructura militară a regiunii. La ordinul șefului serviciului de contraspionaj al Regiunii Militare Odesa, locotenent-colonelului Apleceev, în noaptea de 24 spre 25 aprilie 1913, în apartamentul său s-a făcut perchiziție, în urma căreia s-a constatat că scrisorile sale aveau caracter privat și nu conțineau informații secrete. În pofida faptului că ancheta nu a constatat apartenența lui Dimitrie Sandu la rețeaua de spioni români, pentru orice eventualitate, acesta a fost expulzat din țară ca persoană suspectă (Ibidem, 57).

În strânsă legătură cu cazul lui Dimitrie Sandu, era ancheta pornită împotriva lui Gheorghe Constantinescu, cetățean român și partener de afaceri al lui Dimitrie Sandu. Totul a început la 10 aprilie 1914, când la interpelarea guvernului român, la Ismail a fost reținut Gheorghe Constantinescu, dat în urmărire pentru cheltuirea banilor clienților filialei Băncii „Moravia” din Brăila în scopuri personale (ANRM, F. 297, inv. 1, d. 301, 116 verso), acesta refugiindu-se în Basarabia, unde a început să profeseze fotografia. În timpul perchiției, au fost găsite trei hărți topografice ale ținuturilor Hotin, Soroca și Bălți, ediție 1895, tipografia Gruzințev din Chișinău, pe care erau punctate câteva trasee și menționate unele familii în limba română. În baza probelor acumulate, la 17 aprilie 1914, locotenent-colonelul M. Afanasiev, adjunctul șefului Direcției guberniale a Corpului Independent de jandarmi din Ismail, a decis deschiderea împotriva lui Gheorghe Constantinescu a unui proces penal de spionaj în favoarea României, cu reținerea inculpatului sub pază în închisoarea din Ismail (*Ibidem*, 1). La prima vedere, cazul era ușor și nu prezenta mari dificultăți, în special după expertiza hărților, efectuată la 3 mai 1913, de colonelul D. Dimidenco de la Brigada 14 Artilerie și de căpitanul C. Jihor de la Statul Major General, care au constatat că itinerarul deplasării lui Gh. Constantinescu coincide cu raioanele de concentrare ale armatelor austro-ungare și române, ceea ce presupune că ele nu au fost alese întâmplător, ci au fost sugerate din timp de persoane care erau la curent cu planurile strategice ale ambelor țări (*Ibidem*, 53 verso). Din zecile de familii însemnate pe hartă, care reprezentau clienții nefericitului fotograf, trei au atras atenția jandarmilor – Popovici, Stroescu și Haimovici. Chiar dacă familiile nu erau însoțite de patronimic, jandarmii au presupus că, în cazul familiei Popovici, de altfel un nume destul de comun în Basarabia și România, ar fi fost vorba sau de maiorul Popovici, șeful serviciului de spionaj al armatei române, sau de marinarul rus Vasile Popovici, devenit spion, sau de Valer Popovici-Hațevici, medic român cu reședința în Odesa, cunoscut pentru activitățile sale de spionaj în favoarea României, sau de Popovici Ion, cetățean român, suspectat de spionaj (*Ibidem*, 52). Pe durata anchetei, inculpatul nu și-a recunoscut vina și a insistat asupra nevinovăției sale (*Ibidem*, 116).

Ancheta a constatat că Gheorghe Constantinescu, cetățean român, născut, la 5 aprilie 1882, la Brăila, din tată grec și mamă româncă, absolvent a 4 clase ale școlii primare din localitate, cu stagiul militar obligatoriu satisfăcut în perioada anilor 1904-1908, la Galați, angajat al filialei băncii „Moravia” din Brăila, a fugit, în 1912, din România după sustragerea de bani din fondul deponenților băncii. Pe parcursul a doi ani, 1912-1914, s-a angajat ca fotograf ambulant și a cutreierat, împreună cu Dimitrie Sandu, întreaga Basarabie, în căutare de comenzi. Pentru a-și ușura deplasarea în regiune, a procurat o hartă geografică a Basarabiei, editată legal la Chișinău, unde și-a notat atât numele și adresele clienților, cât și traseele cele mai convenabile pentru a ajunge la destinație. Din anchetă, reiese profilul său psihologic puțin atrăgător, care nu se potrivea cu cel al unui spion profesionist. Ajuns în Rusia, în compania unei oarecare Sabina Țumer, devenită amanta sa, se întreținea din banii ei, iar după ce acesta și-a schimbat stăpânul, un polițist din Tiraspol (*Ibidem*, 117 verso), Constantinescu a plecat la Vadul Rașcov, unde s-a căsătorit cu Ana Lungu, fiica proprietarului unei berării din localitate (*Ibidem*, 123), dar la scurt timp, a divorțat, după ce a aflat că

ea a rămas însărcinată cu psalmistul bisericii din localitate (*Ibidem*, 125 verso). În permanentă căutare de bani, acesta cerșea ajutor de la exponenții diasporei grecești din Chișinău, A. Sinadino, bancherii Kapitanopulo și Nikolaidi (*Ibidem*, 119 verso). Astfel, după toate tentativele de a face din Gheorghe Constantinescu, un simplu aventurier, un spion militar, ancheta s-a încurcat în propriile concluzii, intrând în impas, fără a aduce probe concludente că Gheorghe Constantinescu acționa, în calitate de spion militar, în favoarea României.

Pentru a-și demonstra importanța și necesitatea creșterii fondurilor alocate operațiilor secrete, Direcția gubernială a Corpului Independent de jandarmi avea stringentă nevoie să prezinte măcar câteva succese în lupta împotriva spionajului românesc. Cele trei eșecuri anterioare nu i-au descurajat pe jandarmi, aceștia au găsit alt cuib de spioni români. De data aceasta, victima a fost Alexandru Petrovici, cetățean sârb, cu domiciliul în Reni. Născut la Mitrovica, a absolvit Școala militară din Graz (Austria), însă în timpul războiului Serbiei, din 1876 (parte componentă a Războiului ruso-turc 1877-1878), sublocotenentul armatei austriece Alexandru Petrovici dezertează și trece în armata sârbă, participând la război, fiind rănit de două ori în lupte cu turcii. După terminarea războiului, în 1878 se mută în Rusia, iar în 1911 se stabilește la Reni, unde deschide un depozit de apă minerală (*ANRM*, F. 297, inv. 1, d. 340, 6 verso). Totuși, suspect, în viziunea oficialilor ruși, era faptul că el se deplasa foarte des la București, unde locuia sora sa, căsătorită cu un ofițer român, avea multe cunoștințe printre funcționarii statului din Reni și, ciudat, acasă vorbea în germană, deși era sârb, de naționalitate (*Ibidem*, 5). Toate indiciile „semnalau clar” că Alexandru Petrovici era spion român, fapt pentru care, la 6 decembrie 1914, a și fost arestat. Ancheta desfășurată, ca de obicei, nu a găsit material probatoriu care să confirme vinovăția persoanei însă, pentru orice eventualitate, s-a hotărât ca Alexandru Petrovici, persoană de vârstă înaintată (la momentul judecății avea 62 de ani), să fie expulzată în regiunea Tomsk (*Ibidem*, 1). Eroarea jandarmilor l-a costat viața, pe Alexandru Petrovici, deoarece acesta nu a suportat călătoria așa de lungă, de 4.800 km, decedând la 27 martie 1915 (*Ibidem*, 99).

Ultimul caz de „prindere” a unui presupus spion român a avut loc în anul 1915, caz care l-a înfuriat chiar și pe guvernatorul Basarabiei, Mihail Ghilhen. Astfel, serviciul de contraspionaj al Statului Major al regiunii Militare Odesa i-a anunțat pe colegii săi din Chișinău, Direcția gubernială de jandarmi, că, potrivit datelor certe pe care le deține, cetățeanul român, cu reședința la Ismail, Buiumen Kohn, antreprenor de grâne, se deplasează des în România, unde este în relații amicale cu comisarul de poliție din comuna Lascăr Catargiu (județul Tulcea), Victor Melega. Aceasta impunea arestarea sa imediată, sub acuzația de spionaj (*ANRM*, F. 297, inv. 1, d. 366, 43). După ce dosarul a ajuns pe masa guvernatorului Basarabiei, acesta, exasperat de eșecurile subalternilor săi, examinând dosarul, a constatat că nu vede în faptele lui Buiumen Kohn complicitate la spionaj în favoarea României și din acest motiv, consideră cazul ca fiind închis (*Ibidem*, 26).

Astfel, după cum reiese din materialele studiului, în perioada cercetată, Direcția gubernială a Corpului Independent de jandarmi din Basarabia nu a depistat niciun

spion care ar fi acționat în favoarea României. Faptul se explică nu prin lipsa oricărui interes din partea Statului Major General al Armatei Române față de potențialul militar rus, în special cel din Basarabia, ci prin acuratețea și profesionalismul serviciilor române care nu aveau nevoie de spioni, în sensul propriu-zis al cuvântului, ci se bazau pe populația din regiune care informa benevol despre toate schimbările din domeniul militar. Așa după cum îl informa colonelul C. Nordberg, șeful Direcției guberniale de jandarmi, pe guvernatorul Basarabiei, Mihail Ghilhen, prin raportul din 24 martie 1913, date cu caracter militar erau transmise în România de populația Basarabiei (ANRM, F. 2, inv. 1, d. 9383, 1), soluția fiind expulzarea celor ce se fac vinovați de astfel de fapte din raioanele limitrofe frontierei de stat (Ibidem, 25 verso). Problema consta însă în faptul că nu puteai să expulzezi din Basarabia, împânzită cu obiective militare, întreaga populație.

Din cauza imposibilității de a prinde spioni români adevărați, aceștia au trebuit să fie inventați, dând astfel naștere unui adevărat fenomen de isterie privind descoperirea de spioni români. Important de menționat este faptul că, pentru spionaj în favoarea României, erau învinuiți, pe lângă români basarabeni, și evreii. Astfel, la 31 martie 1916 a fost arestat Berko Shprintzak, care, în timpul călătoriei cu trenul pe ruta Chișinău-Orhei, la intrarea în oraș, în apropierea căruia se efectuau lucrări genistice, a început să însemneze ceva în caietul său de note, ceea ce a creat impresia că ar fi copiat harta cu pozițiile cuiburilor de apărare (ANRM, F. 297, inv. 1, d. 415, 10). La 12 noiembrie 1915 a fost reținut Iosif Grobokopatel, care locuia în Chișinău, pe motiv că se interesa la contingentul nou sosit în garnizoana Chișinău dacă printre cei veniți nu se aflau și concitadini de ai săi. Ostașii vigilenți l-au reținut și l-au escortat la comenduire, unde s-a constatat că numitul Iosif Grobokopatel locuia chiar vizavi de centrul de recrutare și deci avea toate posibilitățile de a urmări mișcarea și completarea trupelor. Neavând alt temei în afara celui invocat, autoritățile locale l-au îndepărtat din Chișinău, expulzându-l din teritoriul Regiunii Militare Odesa (ANRM, F. 297, inv. 4, d. 60, 41 verso).

Pentru organizarea unei rețele de spionaj în favoarea României, au fost acuzați cetățenii Leiba Shmutz și Kolman Vegner, ambii din Sculeni, care, așa după cum presupuneau jandarmii locali, erau ghidați de la Iași, fapt ce i-a determinat să-i aresteze și să-i transporte, la 21 iulie 1915, la închisoarea din Chișinău. Ancheta obiectivă, desfășurată de judecătorii Tribunalului Civil, a constatat că persoanele respective fuseseră pe nedrept acuzate, și la 24 octombrie 1915 au fost eliberate din închisoare (ANRM, F. 2, inv. 1, d. 9508, 18).

Uneori, isteria descoperirii spionilor căpăta forme bizare. Astfel, la 3 mai 1915, a fost reținută pe malul râului Prut țărâncă din Lipcani, Maria Piven, numele de fată – Cebotari, care vorbea peste râu cu un ostaș român (ANRM, F. 2, inv. 1, d. 9556, f. 1). Ancheta a demonstrat că Maria Piven (Cebotari) nu era membra vreunei rețele de spionaj românesc, ci pur și simplu amanta ostașului român, care, în fiecare noapte, se strecura în casa ei, situată pe malul Prutului.

La 2 mai 1916 a fost reținută și închisă în închisoarea din Bălți Maria Cecoi, născută Donțu, acuzată de spionaj în favoarea României. În urma anchetei, s-a constatat că

aceasta nu ar fi putut fi spioană, deoarece suferea de boală mintală, fapt constatat de expertiza medicală. Astfel de cazuri au fost numeroase, fapt ce demonstrează o dată în plus gradul de isterie de care erau cuprinse cercurile oficiale din Basarabia în ajunul revoluției.

Concluzii

În final, putem să concluzionăm că activitatea Direcției guberniale a Corpului Independent de jandarmi din Basarabia în domeniul informativ și contrainformativ era contradictorie. În domeniul informativ, Direcția se putea lăuda cu unele succese, obținute, datorită unei rețele bine organizate de agenți secreți, în culegerea de informații cu caracter militar privind România, informații transmise, prin intermediul Chișinăului, organelor superioare din Odesa și St. Petersburg. Totuși, aceste informații aveau un caracter tactic și mai rar operativ și nu influențau în mod decisiv luarea deciziilor în privința României de către organele supreme ale Imperiului Rus. Nu erau rare cazurile în care agenții furnizau superiorilor lor știri eronate, în special în domeniul politic. Dacă în domeniul informativ activitatea Direcției poate fi apreciată ca una satisfăcătoare, în domeniul contrainformativ rezultatele erau dezastruoase. Pe parcursul întregii perioade cercetate, până la intrarea României în război de partea Antantei și, implicit, de partea Rusiei, cu tot efortul depus de către oficialii Direcției, nu a fost depistat niciun spion român care să fi activat în Basarabia în favoarea României. Chiar și dacă se ține cont de simpatiile populației față de România, care transmitea zilnic informații peste Prut, rămâne deschisă întrebarea dacă Statul Major General al armatei române a trimis în Basarabia agenți special pregătiți în obținerea de informații de interes vital pentru armată.

Referințe

Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare ANRM), F. 297, inv. 1, d. 4.

- ___ F. 2, inv. 1, d. 9383.
- ___ F. 2, inv. 1, d. 9508.
- ___ F. 2, inv. 1, d. 9556.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 4.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 15.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 155.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 158.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 232.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 284.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 301.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 340.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 366.
- ___ F. 297, inv. 1, d. 415.
- ___ F. 297, inv. 4, d. 60.